

Sygn. akt IV KK 35/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 sierpnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Rafał Małarski (sprawozdawca)

SSN Andrzej Stępka

Protokolant Małgorzata Gierczak

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jacka Radoniewicza,
w sprawie **D.Ś.**

oskarżonego z art. 209 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 7 sierpnia 2018 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Rejonowego w K.,

od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 5 lipca 2017 r., sygn. akt IX Ka .../17,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w K.

z dnia 11 stycznia 2017 r., sygn. akt II K .../16,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K., wyrokiem z dnia 11 stycznia 2017 r., uznał D. Ś. za
winnego tego, że w okresie od 1 października 2014 r. do 28 lutego 2015 r. i od 1

grudnia 2015 r. do 10 maja 2016 r. uporczywie uchylał się od wykonywania ciążącego na nim z mocy ustawy obowiązku opieki przez niełożenie na utrzymanie swojej małoletniej córki N.Ś., przez co wymieniona była narażona na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, to jest przestępstwa określonego w art. 209 § 1 k.k., i za to skazał go na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności. Sąd Okręgowy w Kielcach, po rozpoznaniu w dniu 5 lipca 2017 r. apelacji obrońcy kwestionującej wymiar kary, zmienił pierwszoinstancyjny wyrok i uniewinnił oskarżonego.

Kasację do prawomocnego wyroku Sądu odwoławczego złożył na niekorzyść oskarżonego Prokurator Rejonowy w K., zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa materialnego, to jest art. 209 § 1 k.k., a polegające na wyrażeniu błędnego poglądu, że zachowanie D.Ś. nie stanowi przestępstwa niealimentacji w świetle przepisów ustawy z 23 marca 2017 r. (Dz. U. 2017, poz. 952), bowiem w opisie czynu przypisanego jako źródło obowiązku alimentacyjnego wskazano wyłącznie przepis ustawy, gdy tymczasem z ujawnionych w sprawie dowodów wynika jednoznacznie, iż obowiązek ten został określony również co do wysokości wyrokiem zaocznym Sądu Rejonowego w K. – Sądu Rodzinnego z 28 kwietnia 2014 r., sygn. akt III RC .../14, w związku z czym nie doszło do depenalizacji czynu przypisanego w pierwszoinstancyjnym wyroku, a w konsekwencji uniewinnienie oskarżonego było bezpodstawne. Autor kasacji zażądał w związku z tym uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Stanowisko skarżącego zyskało wsparcie obecnego na rozprawie kasacyjnej prokuratora Prokuratury Krajowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługiwała na uwzględnienie.

Punktem wyjścia do rozważań o zasadności kasacji oskarżyciela publicznego było rozstrzygnięcie kwestii, czy w aktualnym stanie prawnym pominięcie w opisie przypisanego oskarżonemu czynu z art. 209 § 1 k.k. informacji o ciążącym na sprawcy obowiązku alimentacyjnym określonym co do jego wysokości w orzeczeniu sądowym, w ugodzie zawartej przed sądem lub innym

organem albo w innej umowie oznacza, że opis taki nie odpowiada znamionom wskazanego przestępstwa? Pozytywna odpowiedź na tak sformułowane pytanie kolidowałaby z wynikiem prawidłowej wykładni art. 209 § 1 k.k. i byłaby przejawem skrajnego formalizmu, obcego polskiemu ustawodawcy, prowadzącym do rozwiązań absurdalnych, jaskrawo sprzecznych z celami procesu karnego.

Zbliżoną problematykę analizował skład 3 sędziów Sądu Najwyższego w postanowieniu z 25 stycznia 2018 r., I KZP 10/17, OSNKW 218, z. 3, poz. 24, dochodząc do przekonania, że według art. 209 § 1 k.k. również po 31 maja 2017 r., od kiedy weszła w życie nowela z 23 marca 2017 r. (Dz. U. 2017 r., poz. 952), to ustawa stanowi wciąż jedno ze źródeł obowiązku alimentacyjnego, przy czym obowiązek ten musi być skonkretyzowany co do jego wysokości w orzeczeniu sądowym, ugodzie zawartej przed sądem albo innym organem lub w innej umowie. W judykacie tym zastrzeżono jednak, że taki obowiązek nie oznacza, iż nastąpiła dekryminalizacja wszystkich zachowań polegających na niewykonywaniu obowiązku alimentacyjnego, którego źródłem jest ustawa. Częściowa dekryminalizacja nastąpiła jedynie w odniesieniu do takich zachowań sprawców, wobec których obowiązek alimentacyjny nie został określony co do wysokości w orzeczeniu sądu, ugodzie lub umowie. Aprobując wywody przedstawione w motywacyjnej części komentowanego postanowienia, odmawiającego podjęcia uchwały, Sąd Najwyższy za zbyt liczne uznał ich powtarzanie w pełnym zakresie.

Skoro zatem co do zasady źródłem obowiązku alimentacyjnego – i to samoistnym – pozostaje nadal ustawa, to jest art. 128 – 132 oraz art. 141, art. 144 i art. 27 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, w których obowiązkiem tym obciążono krewnych w linii prostej, rodzeństwo, małżonków, przysposabiających i powinowatych – w zakresie i kolejności ustalonych w tych przepisach, to zamieszczanie w opisie czynu z art. 209 § 1 k.k. informacji, że chodziło o obowiązek określony „co do wysokości orzeczeniem sądowym” nie jest w perspektywie art. 413 § 2 k.p.k. niezbędne. Niemniej konieczne jest - co trzeba silnie zaakcentować – dokonanie ustalenia, że wysokość tego obowiązku alimentacyjnego została określona konkretnym orzeczeniem sądowym, ugodą czy umową. Ustalenie w tym zakresie może wynikać albo wprost z pisemnego

uzasadnienia wyroku, albo z niebudzących wątpliwości dokumentów stanowiących poprawnie ujawniony materiał dowodowy.

Rzecz jasna przedstawione rozważania nie oznaczają zachęty do pomijania w opisie czynu danych o wysokości określonego w orzeczeniu sądowym, ugodzie czy umowie obowiązku alimentacyjnego. Wprawdzie brak takich informacji w opisie czynu z art. 209 § 1 k.k. nie prowadzi do konkluzji, iż nie zostały w nim ujęte wszystkie znamiona przestępstwa, niemniej przeciwna praktyka jest nie tylko dozwolona, ale i godna polecenia.

Przechodząc na grunt niniejszej sprawy, trzeba stwierdzić, że źródłem obowiązku łożenia ze strony D. Ś. na utrzymanie swojej małoletniej córki N. Ś. była ustawa, a dokładniej art. 133 § 1 k.r.o. W tej sytuacji, gdy wysokość tych świadczeń alimentacyjnych – ustalona wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z 28 kwietnia 2014 r. (III RC .../14) według przesłanek art. 135 § 1 k.r.o. na poziomie 600 zł miesięcznie – wynika jasno z niekwestionowanych ustaleń faktycznych ujętych w motywacyjnej części pierwszoinstancyjnego wyroku skazującego, to ewidentnie wadliwym postąpieniem Sądu odwoławczego było uznanie, że wystąpił brak ustawowego znamienia przestępstwa z art. 209 § 1 k.k., który ze względu na treść art. 434 § 1 k.p.k. nie mógł zostać uzupełniony, i że jedynym możliwym rozstrzygnięciem na etapie apelacyjnym było uniewinnienie oskarżonego.

Dlatego Sąd Najwyższy wydał orzeczenie o charakterze kasatoryjnym (art. 537 § 2 k.p.k.). Przedstawione wyżej zapatrywanie prawne będzie dla Sądu Okręgowego w K. wiążące (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).